

KDO PROBUDÍ RŮŽENKU?

Roman Dvořák

Profesor Ján Košturiak pred patnácti lety publikoval velice nadčasový článek nazvaný „Vysoké školy spia tvrdým spánkom Šípkovej Ruženky“, který je bohužel stále aktuální i doposud. Ptáte se, proč bohužel? Poněvadž se za tu dobu k lešimu nic nezměnilo, právě naopak... Kdyby se tehdejší Rektorská konference spíše než autorem samotným zabývala poselstvím a signály, které svým textem směrem ke školství pan profesor vysílal, nemuselo se jak slovenské, tak i naše vysoké školství nacházet v současném stavu, na který poukazují již nejen ti, kteří absolventy zaměstnávají, ale i akademická obec samotná.

Technické školství | www.mmspektrum.com/150521

Autor se ve svém pojednání v roce 1999, kdy ještě působil na vysoké škole, zabýval základními úvahami o stavu tehdejších českých a slovenských vysokých škol – jaké byly jejich cíle a kam by se měly dostat. Závěrem pak doporučil, jaké konkrétní změny je třeba v tomto

sektoru realizovat. Avšak žádná doporučení si tehdejší ani následující představitelé akademické sféry nevzali k srdci.

Rok 2015. Z obavy z případných následků si akademici nemohou dovolit veřejně kritizovat systém, i když v kuoárech o je-

ho špatném stavu běžně hovoří. Jsou však profesori, kteří nejsou na vysoké škole existenčně závislí, a proto mohou otevřeně sdělovat svůj názor. Profesor Košturiak oslovil tři z nich, své přátele, jejichž reakce s laskavým svolením ve zkrácené verzi citujeme.

Prof. Košturiak: Pánové, jak vidíte současný stav univerzit, jejich hlavní problémy a výzvy?

Prof. Zelený: Obsah: neučí se podnikatelství, technologie a inovace ve smyslu budoucích příležitostí. Je třeba studovat problémy dosud neřešené a studovat alternativní přístupy k jejich řešení. Je ztráta času studovat problémy již vyřešené. To vyžaduje větší diferenciaci přístupů, ne plošný a stejný přístup. Potřebujeme mnohá alternativní, ne jediné řešení.

Forma: Přímé a silnější propojení teorie a praxe. Podnikové a podnikatelské univerzity musejí stimlovat a hledat řešení nových problémů. Je třeba rozšířit distanční, internetovou komunikaci (i globálně), bez fyzických shromáždění na jednom místě. Forma zadání musí převážit formu přednášek nebo případových studií. Orientace do budoucnosti, ne pohled do minulosti.

Prof. Marek: Vyjadřovat se mohou pouze k technickým univerzitám. Zde je stav neutěšený. Je to způsobeno tím, že univerzity jsou málo flexibilní ve skladbě předmětů. Předávají tím staré informace, které nereagují na požadavky praxe a změny ve vývoji. Podle mne je to také pohodlnost a setrávání v současném stavu. Dalším problémem je kádr učitelů a jejich malé sepětí s praxí. Učitelé nechodí na povinné praxe, fabrika jim „smrdí“. Učitelem se stávají absolventi doktorandského studia, kteří nastoupili „na školu po škole“. Nelze ani hovořit o tom, že mají znalosti, spíše mají jenom informace – a to je další problém. Není vyvinutá žádná akce ve vztahu k průmyslu, a tak nemohou mít ani znalosti, aby je předávali dál svým žákům. Výsledek? Ani sami nevědí, o čem hovoří a co učí, a jsou o jednu lekci před posluchači. Ve světě se důraz klade spíše na tvořivost a osobitý a systémový přístup studentů při řešení příslušné problematiky.

Prof. Kassay: Úsilie o nápravu terajšieho systému je zbytočné. Môže sa vystriedať ďalších päť ministrov, nepomôže to. Iba zahubia sami seba, podrobí sa neľudskej kritike a nadstaví chrbát na bičovanie za skutky, ktoré nespáchali osobne, hoci zväčša sami tento, dnes už nevýkonný a hlavne vo vzťahu ku skutočným potrebám nefunkčný systém, pestovali. Jeho nefunkčnosť vznikla postupne „nabaľovaním“ obsahu výučby nie na základe spoločenských potrieb, ale na základe okruhu znalostí či špecializácie jednotlivých účastníkov vzdelávacieho procesu. Abnormalita nastala výučbou a presadzovaním predmetov výučby do študijných programov podľa toho, aká bola štruktúra odborníkov na jednotlivých edukačných pracoviskách. Postupne sa plnili záujmy škôl a nie záujmy tých, ktorí absolventov mohli zaradiť do pracovného procesu. Školy sa stali sebaúčtovými a plnili vlastné záujmy, vytyčovali vlastné kritériá.

Prof. Košturiak: Jaká je podle vás budoucnost našich škol, co by se mělo změnit?

Prof. Zelený: Odpověděl jsem v podstatě již v první otázce. „Současný stav“ není třeba analyzovat – je současný. Zcela jasně se musí změnit všechno. Budoucí výzvy jsou v konfliktu se současným stavem. Vertikální propojení vzdělávání od školky až po vysokou školu musí probíhat na bázi provázaných a doplňujících se principů. Nevidím slibný přístup centrální, ale umím si představit plejádu decentralizovaných, regionálních a lokálních vertikálních návazností.

Prof. Marek: Budoucnost takových škol nevidím příliš dobře. V praxi začínají strojírenské firmy reagovat po svém. Zakládají podnikové univerzity, podnikové školy práce. Vycházejí z jednoduché úvahy a skutečnosti. Škola totiž nemůže být plně orientována na potřeby jednotlivých podniků, které jsou pochopitelně různé. Než vést marný a předem prohraný boj s rektory, děkany a akreditační komisí o třeba třetinovou úpravu osnov, tak si raději pomáhají sami. V těchto „podnikových školách“ jde o ochotu pracovníků nasávat firemní know-how

Prof. Ján Košturiak

Na mnohých univerzitách sú tri skupiny ľudí, ktoré sa vôbec nepotrebujú:

1. Študenti, ktorí sa veľmi produktívne pokúšajú získať maximum kreditov s minimálnym úsilím v čo najkratšom čase.
2. Profesori, ktorí píšú množstvo žiadostí na granty a mnohým už nezostáva čas na normálnu prácu.
3. Mladí pracovníci, ktorí zbierajú čiarky za články a učia sa písať do časopisov, ktoré nikto nečíta, aby sa raz mohli stať profesormi.

Na tradičných univerzitách považujem za problém aj intelektuálny incest, neustále citovanie rovnakých zdrojov, odpisovanie, potláčanie vlastných názorov a heterogenity v myslení, učenie toho, čo bolo, a nedostatok prípravy na neočakávané problémy, ktoré prichádzajú. Intelektuálny incest vidím aj v tom, že mnohé univerzity sú dodnes uzatvorené ľuďom zvonka – vo výučbe, ale aj vo výskume, kde pracujú často dlhé roky rovnaké tímy ľudí s rovnakým spôsobom myslenia.

Milan Zelený, Fordham University
– procestoval celý svět, učil v mnoha zemích, spolupracuje s úspěšnými podnikateli a zakládá nadaci ZET. Je nejcitovanějším českým ekonomem, globálním profesorem spojujícím obory.

Jiří Marek, KSK Kuřim
– vedl týmy, které vyvíjely špičkové karusely ve firmě Toshulin, a nyní šéfuje vývoji ve společnosti KSK Kuřim. Autor přelomových knih o konstrukci obráběcích strojů a organizaci ve vývojových procesech.

Štefan Kassay, IDC Holding
– úspěšný podnikatel, spoludržitel firmy IDC Holding, autor pentalogie Podnik a podnikanie a mnohých dalších publikací. Je členem Evropské akademie věd a umění a vyhledávaný přednášející.

a schopnost seberozvíjení. Ti nejlepší z firmy pak učí své kolegy. Přitom pracovníci nemusejí mít nutně vysokoškolské vzdělání. Zná osobně několik šéfů vývoje, kteří mají středoškolské vzdělání a strčí tzv. do kapsy vysokoškolsky vzdělané kolegy. Změnit se musejí vzájemné pohledy na oba břehy, a sice praktický a školský. Musejí se naučit vzájemně se poslouchat, snažit se pochopit jeden druhého. Školám by měla být dána větší svoboda v tvorbě toho, co učit. Měla by se odstranit masifikace ve vzdělávání a tím i degradace společenské vážnosti inženýrského titulu. Neustále se svolávají workshopy akademiků s praxí a nic se neděje. Tato činnost je jaksi bez účinnosti. Je to jako s inovacemi. Pokud se nenajde výrazná osobnost, která to skutečně dotáhne do konce, tak se nic nestane. Samo se nikdy nic

nestane, vede to pouze k postupné erozi a degradaci.

Prof. Kassay: Učit třeba nie všetko, ale to, čo človek pri svojej práci potrebuje a čím by sa mal zaoberať v budúcnosti. Je potrebné spojiť teóriu s praxou. V podnikaní i potrebné mať znalosti týkajúce sa podnikania. To súvisí hlavne s riadením a profesionálne zdatným manažmentom. Súčasný školský systém sa podobá kanibalizmu, pretože nároky na jeho udržanie požierajú spoločenské možnosti. Nepomôže mu žiadna reforma. Súčasný systém školstva vedie ku krachu, nepomôžu mu žiadne sponzoriny, žiadna spoluúčasť podnikateľskej sféry. Potreby predovšetkým priemyslu sú také naliehavé, že bude nútený prebrať prípravu nových odborníkov do vlastného systému pripravovať ich s takým obsahom výučby, ktorý zodpovedá skutočným potre-

bám. Proritou nebude diplom, ale spôsobilosť vykonávať práce, ktoré sú obsahom produkcie príslušného podniku alebo inštitúcie.

Prof. Košturiak: Lze vůbec realizovat tyto změny, když školy mají obecně velký odpor proti jakékoliv změně?

Prof. Zelený: Jediné řešení je „bypass“. Stimulovat a podporovat nové regionální, podnikatelské a podnikové univerzity. Jenom konkurencí se postupně začnou měnit i tradiční univerzity. Odpor vůči změnám je sebevražedný. Změna je zákonitostí života. Pohledy pouze zpět nebo do současnosti garantují, že budoucnost nás mine a že nebudeme její součástí. Je to prosté: konec tradiční univerzity už byl.

Prof. Marek: Změny, které jsem nastínil v předchozí odpovědi, vyžadují důrazný a systematicky promyšlený přístup, odvážného akademika s vůlí chtít něco změnit. Akademické prostředí je více odolné proti změnám, protože to není jako ve firmě, kde se musí na každodenní chléb vydělávat na trhu. Změny by se lépe dělaly, kdyby bylo zapojeno více pracovníků z praxe do výuky na školách. Vyřešila by se řada věcí. Kdysi, kdy jsem měl chuť ještě něco na škole měnit, jsem navrhoval zvolit model např. 30 % stálých akademiků a 70 % lidí z praxe. S tím ale souvisí změna chápání všeho – od stylu výuky přes udělování titulů profesorů a docentů lidem z praxe. Moje názory pochopitelně vzbudily různé reakce. Odpor vůči změnám je nejen v průmyslu i na školách, je prostě všude, což souvisí s lidskou

touhou po klidu a pohodě. Nicméně odpor bude takový, jaká bude osobnost, co vede firmu, anebo v tomto případě příslušnou školu, ústav, katedru. Ryba vždy smrdí od hlavy, říká jedno české přísloví. Takže podle mne je nutné začít u vedení. Jedině mladý, dynamický a flexibilní akademik podporovaný akademickými starci a jejich zkušenostmi může provést patřičné změny.

Prof. Kassay: Mnohí tvrdia, že školstvo je nereformovateľné. Súhlasím s týmto názorom, ale iba do tej miery, ak sa na vec pozeráme očami minulosti. Aby školy vychovávali nositeľov potrebných znalostí, musia sa zladovať potreby a možnosti. Ak vychádzam z existujúceho ľudského potenciálu v školskom systéme, ten sa nedokáže regenerovať v krátkom čase. Doba získavania nových znalostí, skúseností a ich zavedenia do výučby je dlhšia, ako kritický čas ohrožujúci existenciu podnikov a spoločnosti. Zmena musí byť neodkladná, revolučná. Jednoducho povedané, ak všetko stroskotá, štátne riadenie školstva prejde do kompetencií tých, ktorých tento vývoj ohrozuje. Podniky si zriadia svoje školy, vychovávajú si svojich profesorov a nebudú sa zdržiavať neperspektívnu spoluprácu s terajším stavom. Niet času na pestovanie náhrad, ktoré treba učiť, a financovať, aby mohli učiť to, čo podnik naučí lepšie a rýchlejšie a lacnejšie. Podnikové univerzity sa stanú samozrejmosťou. ■

Plné znění odpovědi včetně odkazovaného článku z roku 1999 naleznete na www.kosturiak.com v sekci Články.

PLACENÁ INZERCE

Svařované a hlubokotažené KOREČKY PRO ELEVÁTORY
každé provedení podle DIN, výkres nebo vzor, se smaltem nebo s plastovým povlakem.

ŠNEKOVÁ KŘÍDLA
od Ø 40 do 3000 mm, možnost dodávek v tloušťkách od 1 do 25 mm.

PAUL HEDFELD GMBH
D-58260 Gevelsberg · Postbox 15 26
Tel. +49-23 32/63 71 · Fax +49-23 32/6 11 87
E-Mail: hedfeld@hedfeld.com
Internet: www.hedfeld.com

